

wykorzystaniem w nauce zasobów biblioteki klasztornej w Melk na terenie Dolnej Austrii, gdzie była kolebka państwa austriackiego. Wydana bardzo starannie praca jest ubogaćca licznymi nieznanyymi dotychczas ilustracjami.

H. Hollender, *Miasto książek. Popularny przewodnik po cieszyńskich zbiorach bibliotecznych i archiwalnych*, Cieszyn 2010, Wydawca - Książnica Cieszyńska, ss. 120 (z licznymi fotografiami i rysunkami w tekście).

Książkę otwiera słowo wstępne dyrektora Książnicy Cieszyńskiej Krzysztofa Szelonga. Następne rozdziały to: *O kulturze Śląska Cieszyńskiego, Kolekcje cieszyńskie: dzieje, zawartość i dostęp, Biblioteki w życiu miasta, Udział w zbiorach- informator*. Całość zamyka bibliografia.

Cieszyn jest miastem historycznego Górnego Śląska, w którym niemal w całości przetrwały gromadzone od stuleci zasoby archiwalne oraz kolekcje biblioteczne różnej proveniencji. Łącznie obejmują one ponad 900 metrów bieżących akt archiwalnych, 18. 000 jednostek inwentarzowych rękopisów bibliotecznych, 24. 000 woluminów starych druków oraz 150. 000 woluminów druków wydanych w latach 1801-1945. W ich skład wchodzi zarówno źródła archiwalne, rękopisy biblioteczne oraz druki powstałe w regionie a także piśmiennictwo docierające do miasta z całej Europy.

Współcześnie większość zabytkowych kolekcji bibliotecznych znajduje się w strukturze Książnicy Cieszyńskiej, a większość dawnych zespołów archiwalnych wchodzi w skład cieszyńskiego oddziału Archiwum Państwowego w Katowicach. Pozostałe są własnością instytucji, przy których zostały dawniej stworzone: Biblioteka i Archiwum im. Tschammera przy parafii ewangelicko-augsburskiej, Biblioteka Dekanalna parafii św. Marii Magdaleny (w depozycie Książnicy Cieszyńskiej), archiwum i biblioteka oo. Bonifratrów w Konwencie Braci Miłosiernych a część księgozbioru dawnego Muzeum Miejskiego w skład Muzeum Śląska Cieszyńskiego.

W pierwszym rozdziale *O kulturze Śląska Cieszyńskiego*, Autor przedstawił historię i kulturę tego regionu na tle historii Europy. Zwrócił uwagę na różnorodność kulturową regionu, w którym schodzą się granice Polski, Słowacji i Czech. Cieszyn jest miastem leżącym na ruchliwym szlaku handlowym łączącym Polskę z południem Europy. Region ten cechuje zróżnicowanie językowe i religijne dlatego też jego tożsamości nie dało się budować na prostych kryteriach etnicznych. Podstawowym językiem był polski ale mówiono również po niemiecku i czesku.

Rozdział drugi *Kolekcje cieszyńskie: dzieje, zawartość, dostęp*, omawia historię i teraźniejszość najważniejszych zbiorów. Książnica Cieszyńska powstała w 1994 r. na mocy uchwały Rady Miasta Cieszyzna, gromadzi w swych murach kolekcje o różnej proveniencji. Największym zespołem jest księgozbiór pomuzealny, który od 1901 r. był gromadzony w Muzeum Miejskim w Cieszynie. Nadto są to zbiory Biblioteki Leopolda Jana Szersznika, Macierzy Szkolnej,

Czytelnia Ludowej, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Towarzystwa Ludoznawczego i Tadeusza Regera.

Biblioteka i Archiwum im. Tschammera powstały wraz z protestanckim Kościołem Jezusowym w Cieszynie. Zaczątek kolekcji stworzył w 1750 r. Adolf Schelling przekazując swoje zbiory biblioteczne parafii. Następnym znaczącym donatorem był adwokat Gottlieb R. Tschammer, który przekazał swój pokaźny zbiór książek prawniczych. Nadto darował 1.000 guldenów jako kapitał na dalsze utrzymanie biblioteki. Od XIX wieku zaczęto nazywać zwyczajowo bibliotekę jego nazwiskiem. Biblioteka posiada bogaty zbiór teologiczny, prawniczy i ogólny o liczności 15.000 woluminów w języku niemieckim, łacińskim, polskim, czeskim i w innych językach europejskich. Książnica ma charakter biblioteki parafialnej i nigdy nie miała statusu miejskiej czy też publicznej biblioteki.

Archiwum i Biblioteka Konwentu Zakonu Braci Miłosiernych posiadają najstarszą cieszyńską bibliotekę. Działa ona nieprzerwanie od 1694 r. tj. od fundacji klasztoru w Wędrzynie w dobrach Marszałka Księstwa Cieszyńskiego barona Adama Borka z Tworkowa i Roztropic. Po jego śmierci w 1700 r. zakonnicy przenieśli się do Cieszyna, gdzie utworzyli zgodnie ze swoją regułą szpital. Biblioteka obecnie liczy 3.000 woluminów. Są to głównie książki medyczno-farmaceutyczne, teologiczne i liturgiczne.

Muzeum Śląska Cieszyńskiego jest kontynuatorem założonego w 1901 roku Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i Muzeum Miejskiego (1900 r.). Kolekcje scalono w 1931 r. a w 1935 r. włączono do nich najstarszy zbiór – szersznikowski. Muzeum posiada wyodrębnioną bibliotekę naukową. Najcenniejsze pozycje książkowe obejmują zagadnienia historyczne, teologii i prawa oraz geograficzne (opisy i relacje podróżników), książki o tematyce wojskowej oraz mapy.

Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Cieszynie, powstało w 1952 roku jako jednostka AP w Katowicach. Objęło teren trzech powiatów: cieszyńskiego, jastrzębskiego i wodzisławskiego. Zasób archiwum w Cieszynie obejmuje 277 zespołów archiwalnych (ponad 660 mb akt). Najcenniejszym zespołem są akta Komory Cieszyńskiej z lat 1438-1920, akta miast: Cieszyna (1519-1944), Strumienia (1503-1793) oraz Skoczowa (1659-1945). Niezwykle ważny jest zbiór 270 dokumentów pergaminowych (i papierowych) dotyczących Księstwa Cieszyńskiego od 1388 r. z dobrze zachowanymi pieczęciami woskowymi i lakowymi. Zachowały się nadto akta cechów cieszyńskich (XVI-XX w.) oraz akta notariuszy cieszyńskich, skoczowskich i strumińskich.

Kolejny rozdział *Biblioteki w życiu miasta*, omawia znaczenie księgozbiorów do poznania przeszłości Cieszyna i życia jego mieszkańców na przestrzeni wieków. Autor zestawiał bogate piśmiennictwo o Cieszynie i jego okolicach, których autorami były osoby związane z miastem lub regionem. Większość tych prac ma już swoje cyfrowe reprodukcje w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. Nadto omówione zostały pozycje książkowe, które pomagają w poznaniu społeczeństwa cieszyńskiego.

Ostatni rozdział *Udostępnianie zbiorów - informator*, jest zwartym kompendium zawierającym podstawowe dane dla kwerendzystów i czytelników, którzy chcą korzystać z cieszyńskich zbiorów archiwalnych i bibliotecznych.

Książka została napisana przystępnym, żywym i barwnym językiem. Autor przytacza ciekawostki lub detale związane z historią miejscowych archiwów i bibliotek. Nadto w tekście zasadniczym umieszczone zostały krótkie wyjaśnienia ważnych pojęć czy też wydarzeń, tak by czytelnik mógł bez problemu zrozumieć główny tok narracji.

Niniejsza publikacja jest niezwykle cennym i ważnym wkładem do poznania spuścizny kulturowej Cieszyna. Zachęca czytelnika, aby poznał te zbiory biblioteczno-archiwalne podczas swego pobytu w Cieszynie – „mieście książek”.

A. Machej, P. Matuszek, *Archiwum Państwowe w Katowicach oddział w Cieszynie. Informator o zasobie archiwalnym*, Katowice 2009, ss. 298 (w tym 49 stron fotografii).

Publikacja jest najnowszym inwentarzem zasobu archiwum cieszyńskiego. Archiwum działa obecnie na obszarze powiatów ziemskich cieszyńskiego i wodzisławskiego oraz miasta na prawach powiatu Jastrzębia Zdroju.

Inwentarz składa się ze wstępu w języku polskim, niemieckim i czeskim, wykazu skrótów oraz części właściwej czyli inwentarza zasobu archiwum. Inwentarz kończy wybrana bibliografia dotycząca archiwum i jego zasobu, indeks nazwisk oraz miejscowości a także alfabetyczny wykaz nazw zespołów i zbiorów archiwalnych.

W informatorze zawarte są podstawowe informacje o wszystkich zespołach i zbiorach przechowywanych w cieszyńskim Archiwum według stanu na dzień 30 czerwca 2009 r. Znalazły się w nim zespoły całkowicie opracowane (mające w pełni przygotowane pomoce ewidencyjno-informacyjne w postaci inwentarzy) oraz zespoły tylko częściowo opracowane (podstawowa ewidencja w postaci spisów zdawczo-odbiorczych i spisów roboczych).

Informator nie zawiera wiadomości o zespołach archiwalnych lub częściach zespołów z terenu obecnego działania Archiwum, a przechowywanych w innych archiwach, muzeach czy bibliotekach w Polsce oraz za granicą, zwłaszcza w archiwach czeskich.

Zasób oddziału w Cieszynie Archiwum państwowego w Katowicach według stanu na dzień 30 czerwca 2009 roku obejmuje 367 zespołów i zbiorów archiwalnych, liczących 73.307 jednostek archiwalnych, czyli 697 metry bieżące akt.

Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego, 1 (2009), Lublin, ss. 221.

Niniejszy periodyk jest organem wydawniczym Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego, które powstało w 2006 roku. Wydawnictwo dołączyło do grona regionalnych pism genealogicznych, wydawanych przez lokalne towarzystwa. Podstawowym założeniem *Rocznika Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego*, jak informuje koordynator projektu Dominik Szulc, jest publikacja tekstów z zakresu szeroko pojętej genealogii, heraldyki rycersko-szlacheckiej, demografii historycznej oraz źródłoznawstwa genealogiczno-heraldycznego. Tom został

podzielony na działy: Artykuły, Materiały i źródła, Recenzje, Sprawozdania, Z życia regionalnych Towarzystw Genealogicznych w Polsce oraz Varia. Każdy artykuł posiada krótkie streszczenie w języku angielskim.

Czasopismo otwiera słowo od Wydawcy, pióra Dominika Szulca. W dziale artykułów znajdują się następujące publikacje: Zofia J. Spryt, *Geneza i recepcja «Genealogii» Włodzimierza Dworczacka*; Jacek Pielas, *Oleśnicy herbu Radwan a Zamoyscy w XVI-XVII wieku*; Andrzej Trzeciński, *«Toldot Adam»*, czyli genealogia żydowska; Tomasz Osiński, *Józef Aleksander Puchała, senator – kasztelan Królestwa Polskiego i jego potomkowie w XIX i na początku XX wieku*; Krzysztof Wiśniewski, *Ludność parafii Szewlice (pow. makowski) na przełomie XIX i XX stulecia (1890-1907) w świetle ksiąg metrykalnych*.

Dział materiałów i źródeł zawiera artykuły: Artur Hamryszczak, *Materiały do badań genealogicznych w zasobach Instytutu Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL w Lublinie*; ks. Waldemar W. Żurek, *Księgi metrykalne wołyńskie – stan zachowania, sposoby opracowania i warunki archiwizacji do chwili obecnej*; Michał Wójciuk, *Informacje biograficzne i genealogiczne w zespole Komisji weryfikacyjnej I. z Archiwum Studium Polskiej Podziemnej w Londynie*.

Ukazały się również dwie recenzje. Ks. Jan Kopiec omówił publikację: ks. Władysław P. Wlazlak, *Katalog mikrofilmów najstarszych ksiąg metrykalnych z terenu diecezji częstochowskiej*, Kraków 2008. Natomiast Radosław Poniat zrecenzował książkę: Peter Christian, David Annal, *Census. The export guide*, Kew 2008.

W dziale sprawozdań ukazały się informacje: Dominik Szulc, *Sesja naukowa Lubelskie Wykłady z Genealogii*, edycja pierwsza – wybrane aspekty badań genealogicznych społeczności katolickiej i prawosławnej w Królestwie Polskim i na Kresach Wschodnich, Lublin 2009; Krzysztof Latoch, *Symposium «Od genealogii do historii społecznej» na XVIII Powszechnym zjeździe Historyków Polskich*, Olsztyn 2009; Radosław Poniat, *Symposium demograficzne «Rodzina, gospodarstwo domowe i pokrewieństwo na ziemiach polskich w perspektywie historycznej. Ciągłość czy zmiana?» na XVIII Powszechnym zjeździe Historyków Polskich*, Olsztyn 2009. Na koniec przeglądu umieszczono informację Z życia regionalnych Towarzystw Genealogicznych w Polsce.

W ramach działu varia, który zamyka rocznik, opublikowano następujące artykuły: Piotr Gładka, *Miejsca upamiętnienia walk i męczeństwa Polaków w czasie drugiej wojny światowej na terenie Lublina*; Piotr Gadała, Dominik Szulc, *O przedmiocie genealogii i sposobie jej uprawiania słów kilka. Praktyczny przewodnik po podstawowej literaturze, internetowych bazach danych Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz zasobach genealogicznych lubelskich archiwów i innych, dla amatorów genealogii z Lublina i nie tylko*; Jacek Młochowski, *Aby nowe «Prawo o aktach stanu cywilnego» było korzystne dla genealogów. Raport z konsultacji społecznych w Ministerstwie spraw Wewnętrznych i Administracji*.

Studia Łęczyńskie, 1 (2009), Łęczna, ss. 191.

Najnowszy periodyk regionalny lubelszczyzny, który pojawił się na rynku naukowym, skupia historyków miasta Łęczna oraz Lublina. W artykule Janusza

Łosowskiego, *«Studia Łęczyńskie» – urzeczywistnienie cennego pomysłu*, Autor przedstawił program nowego regionalnego periodyku naukowego. Założyciele wyznaczyli piśmie różne cele. Podstawowym jest wzbogacanie wiedzy o przeszłości Łęcznej i jego okolic. W periodyku mają ukazywać się rozprawy i artykuły dotyczące nie tylko tego miasta i okolicznych gmin, ale także sąsiednich powiatów. Nie wprowadzono ograniczeń dotyczących tematyki przewidywanych rozpraw i artykułów, które w założeniu powinny mieć charakter naukowy i dotyczyć problematyki z szeroko pojętych nauk społecznych, ekonomicznych oraz przyrodniczych, a nawet innych dziedzin, jeśli tylko będą związane tematycznie z omawianym obszarem.

Istotne zadanie nowego czasopisma polega też na upowszechnianiu wiedzy historycznej wśród szerokich kręgów odbiorców. Dlatego regularnie mają ukazywać się wywiady i relacje z uczestnikami ważnych wydarzeń. Taka forma popularyzacji przeszłości stanowi bardziej atrakcyjny sposób przedstawiania historii najmłodszemu pokoleniu.

Pismo w zamyśle twórców powinno pełnić również rolę opiniodawczą, polegającą na krytycznej ocenie publikacji na temat miasta i powiatu. Recenzowania czy też prezentowanie treści wybranych książek i artykułów dotyczących szeroko rozumianej problematyki Łęczyńskiej powinno ułatwić wybór przyszłych lektur badaczom historii oraz miłośnikom dziejów Łęcznej i powiatu. Studia pełnią również zadanie dokumentacyjne, dlatego w pierwszym tomie znalazł się zapis najważniejszych wydarzeń minionego roku z terenu miasta i powiatu.

Rocznik składa się z kilku działów: artykuły, materiały, recenzje i omówienia oraz wydarzenia.

W dziale artykuły opublikowane następujące rozprawy: Anna Sochacka, *Jelcy krzyżacy u Jana Kuropatwy w Łańcuchowie w 1435*; Piotr Winiarski, *Zjazdy przedstawicieli sejmów żydowskich z Korony i Litwy w Łęcznej w XVIII wieku*; Monika Bogusz, *Parafia rzymskokatolicka w Łęcznej w czasach Królestwa Polskiego*; Ewa J. Leśniewska, *Stado pełnej krwi i stajnia wysięgowa Stanisława Sonnenberga w Kijanach (1893-1905)*; Włodzimierz Mich, *Jan Stecki jako działacz regionalny*; Wojciech Luboch, *Organizacja pracy kancelaryjnej w zarządzie Miejskim Ostrowa Lubelskiego*.

W dziale materiałów ukazał się fragment rozmowy Janusza Łosowskiego ze Stanisławem Kupczyńskim *W oddziałach partyzanckich „Korda”, „Zebra”, „Seka” i „Zawiei” w latach 1934-1945 oraz Wykaz prac magisterskich i podyplomowych dotyczących Łęcznej i powiatu łęczyńskiego znajdujących się w zasobie archiwum Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej, autorstwa Anny Szulewskiej.*

W aktualnym tomie recenzje dwóch pozycji książkowych. Zbigniew Zaporowski zrecenzował publikację J. Ewy Leśniewskiej, *Właściciele dóbr Łęczna w latach 1800-1944*, Lublin 2004, natomiast Albin Koprukowiak omówił książkę Włodzimierza Micha, *Związek Ziemi w Warszawie (1916-1926)*. Organizacja i wpływ, Lublin 2007. Tom wieńczy Kalendarium wydarzeń kulturalnych w powiecie Łęczyńskim od września 2008 roku do września 2009 roku autorstwa Marzeny Winiarskiej.

Studia Włocławskie, 12 (2009), Włocławek, ss. 304.

Aktualny tom został dedykowany kapłanowi diecezji włocławskiej, ks. prałatomu dr Tomaszowi Kaczmarkowi, z okazji jubileuszu 25 -lecia jego pracy jako Postulatora w procesach beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych. Owocem jego pracy było m.in. przeprowadzenie procesu beatyfikacyjnego 108 męczenników drugiej wojny światowej. W tomie zamieszczono wykaz publikacji ks. Tomasza Kaczmarka oraz artykuł o. Gabriela Bartoszewskiego OFMCap, *Kapłan który umiłował świętych*, w którym została przedstawiona problematyka pracy ks. T. Kaczmarka, jako postulatora ds. beatyfikacji m.in. bpa M. Kozala, 108 męczenników drugiej wojny światowej czy też ks. J. Popieluszki.

W dziale Vladislaviensia zamieszczono kilka cennych artykułów. Ks. W. Kujawski w artykule *Następstwa rozbiorów Polski w diecezji włocławskiej*, przedstawił ważny problematykę funkcjonowania tej diecezji w czasie stopniowej utraty niepodległości przez Rzeczpospolitą. *Postanowienia prawnokościelne biskupa Karola M. Radońskiego (1929-1951) w diecezji włocławskiej*, autorstwa ks. Jana Boruckiego, prezentuje i analizuje najważniejsze akty prawne tego biskupa w dziedzinach: nauczania, uświęcania i rządzenia. Ks. Henryk Witczak, w artykule *Z dziejów parafii i sanktuarium Pani Kujaw w Ostrowie*, przedstawił na przestrzeni dziejów funkcjonowanie tego miejsca kultu. Piotr Pawłowski, przedstawił działalność zapomnianego dzisiaj pisarza barokowego w artykule *Matka Boska Częstochowska w życiu i twórczości Stefana Damalewicz*. Ks. Zdzisław Pawlak zaprezentował cele i zadania klubu „Krag”, jego uczestników oraz problematykę spotkań naukowych tegoż gremium w artykule *Działalność klubu nowodyskusyjnego „Krag” we Włocławku*. Ks. Ireneusz Werbiński opublikował artykuł *Charakterystyka zbioru publikacji z zakresu teologii duchowości w bibliotece seminaryjnej we Włocławku oraz możliwości jego wykorzystania*, w którym opisuje zbiory z zakresu duchowości stanowiące niemal 5% całości zbiorów biblioteki. *Analiza technologiczna oraz prace konserwatorskie iluminowanego rękopisu na pergaminie „Missale Vladislaviense” z końca XV w. ze zbiorów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku*, autorstwa Weroniki Liszewskiej i Jacka Tomaszewskiego, opisuje prace nad zabezpieczeniem tego ważnego dla kultury polskiej zabytku. Nadto na łamach Studiów Włocławskich ukazał się *Pamiętnik o. Benedykta Wierciocha OFM (1871-1942). O próbie odrodzenia Zakonu Braci Mniejszych w diecezji włocławskiej w latach 1906-1913*, który wydał, wstępem i przypisami opatrzył o. Anzelm J. Steinke OFM.

Najnowszy tom 13 (2009) kończy sprawozdanie z działalności Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego seminarium Duchownego we Włocławku w roku akademickim 2008/2009 oraz recenzja Bernadety Iwańskiej - Cieslik książki autorstwa J. Gwioździk, E. Różyckiego, *Druki XVI wieku w zbiorach Biblioteki Katedralnej we Lwowie*, Warszawa 2008.

oprac. Artur Hamryszezcak

Ogólnopolskie sympozjum naukowe: «Udostępnianie Zasobów w Archiwach Kościelnych», w: Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej. Pismo Urzędowe Kurii Metropolitalnej w Częstochowie, nr 7-8, lipiec-sierpień 2009, rok 83, Częstochowa 2010, ss. 93.

Publikacja stanowi pokłosie sympozjum, które odbyło się w 15 kwietnia 2009 w Częstochowie. Tematyka sesji dotyczyła archiwów kościelnych w Polsce w kontekście udostępniania ich zasobów. Artykuły wchodzące w skład publikacji napisali: Bernard Kołodziej, Józef Marecki, Mieczysław Różański, Piotr Steczkowski, Leszek Wilczyński, Władysław Włazłak, Paweł Wolnicki. Temat Archiwum Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej przedstawił Bernard Kołodziej. Artykuł Józefa Mareckiego analizuje problematykę udostępniania zasobów archiwów kościelnych z punktu widzenia etycznego. Autor tego artykułu wskazał na różnorodność grup użytkowników archiwów i zróżnicowany stopień ich przygotowania do wykonywania kwerend. Z kolei udostępnianie zbiorów kościelnych na przykładzie Archidiecezji Poznańskiej ukazał Leszek Wilczyński. Autor w swoim artykule przypomniał specyfikę administracyjną archiwów kościelnych, które nie posiadają centralnego zarządu, tak jak w przypadku archiwów państwowych, podległych Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Następnie Władysław Włazłak przedstawił zagadnienie dotyczące udostępniania ksiąg metrykalnych zgromadzonych w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej. Ostatni głos zabrał Paweł Wolnicki, który podniósł kwestię zadań kurii, jako instytucji powołanej przez biskupa diecezjalnego w celach duszpasterskich ale także jako miejsca gdzie przechowuje się dokumentację, która nie jest przeznaczona do badań naukowych.

Res Historica, 28 (2009), Lublin, red. Janusz Łosowski, ss. 278.

Najnowszy tom czasopisma w całości został poświęcony dydaktyce archiwalnej. Tytuł tomu brzmi: *Problemy nauczania archiwistyki i jego dzieje w Polsce. Z okazji trzydziestolecia specjalności archiwistycznej w UMCS*. Artykuły wchodzące w skład niniejszego tomu dzielą się na cztery części. Pierwszą część zatyłowaną: *Wokół programów kształcenia archiwistów* otwiera artykuł Ireny Mamczak-Gadkowskiej *Kierunki zmian w kształceniu archiwistów na przełomie XIX i XX wieku*. W kolejnych artykułach poruszony został min. problem wdrażania w Polskiej archiwistyce boloińskiego systemu kształcenia oraz wykorzystywania w przygotowaniu do pracy archiwistów elementów prawa i administracji. Część druga zatyłowana *Nowe i tradycyjne formy dydaktyczne*, składa się z trzech artykułów. W pierwszym z nich, Wojciech Krawczuk pisze o projektach badawczych w nauczaniu archiwistyki. Z kolei Edward Kłodziej analizuje „Teki Archiwalne” pod kątem drukowania w nich prac magisterskich poświęconych archiwistyce. Ostatni artykuł tej części napisany przez Annę Łosowską opisuje oraz analizuje czynności wykonywane w trakcie odbywania praktyk w Archiwum UMCS przez studentów. W kolejnej części przedstawiono dzieje struktur naukowo-dydaktycznych archiwistyki w Polsce w niektórych placówkach naukowych. O studiach archiwalnych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika pisze Janusz Tandeci. Dwie rozprawy: Stefana Ciara i Alicji Kulekiewicz

dotyczą Uniwersytetu Warszawskiego. W dalszej części opisana została historia nauczania archiwistyki na Uniwersytecie Wrocławskim, Śląskim oraz Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Ostatnia część nosi tytuł: *Nauczanie archiwistyki w UMCS, dorobek kadry naukowej i efekty dydaktyczne*. W dziele tym można zapoznać się z publikacjami na temat funkcjonowania Zakładu Archiwistyki na Uniwersytecie Marii-Curie Skłodowskiej, a także znaleźć informacje na temat specjalizacji archiwistycznej w tym Uniwersytecie. Całość dopełnia wykaz absolwentów UMCS specjalności archiwalnej oraz studiów podyplomowych z zakresu archiwistyki.

Józef Krętosz, *Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w Odessie w XIX i XX wieku*, Opole 2010 ss. 145

Dysertacja niniejsza ma charakter studium wprowadzającego w dzieje duszpasterstwa w Odessie na przestrzeni ok. 200 lat dziejów tego miasta – w czasach Rosji Carskiej i w okresie komunizmu, tj. od 1794 roku do 1991. Treść rozprawy mieści się w pięciu rozdziałach. Pierwszy dotyczy Odessy i jej mieszkańców, a zwłaszcza katolików, identyfikujących się na przestrzeni 200 lat istnienia miasta różną kulturą narodowościową. W kolejnym rozdziale przedstawiony został kontekst kulturowy i społeczny duszpasterstwa rzymskokatolickiego w tym mieście. Najistotniejsze dla tematu są dalsze trzy rozdziały. Ukazane zostały w nich trudne realia politycznej i wyznaniowej egzystencji Kościoła katolickiego w Odessie oraz ustosunkowanie się do nich duszpasterza. Przedstawione zostały też różne formy i sposoby prowadzenia duszpasterstwa. W ostatnich dwóch rozdziałach jest zawarta próba przedstawienia i oceny zainteresowań intelektualnych i formacyjnych, pomysłowości, determinacji oraz gorliwości duszpasterskiej księdza (T. Hoppego) pracującego w skrajnie niesprzyjających warunkach.

Wytrwać i przetrwać jak Bóg daje. Świadkowie Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie Sowieckiej 1917-1991, red. Józef Wolczański, Kraków 2000, ss. 598

Niniejsza publikacja traktuje o Kościele obrządku łacińskiego na obszarze Ukrainy Sowieckiej w latach 1917-1991. Nie wyczerpuje ona całości zagadnienia, a koncentruje się wyłącznie na przedstawieniu portretów poszczególnych środowisk, wybitnych duszpasterzy i aktywnych przedstawicieli laikatu. Na prezentowany tom składają się zarówno opracowania naukowe, jak i źródła w formie korespondencji, dzienników, wspomnień, relacji. Ważne uzupełnienie warstwy naryciowej książki stanowi materiał ilustracyjny. Do publikacji dołączono bogaty zestaw fotografii, które prezentują zarówno losy osobiste pojedynczych osób, jak i wspólnot parafialnych. Zdecydowana większość owych zdjęć nigdy nie była wcześniej publikowana.

oprac. Daniel Kiper

Grzegorz Bujak, ks., *Parafia w diecezji kieleckiej i ich obsada w okresie międzywojennym (1918-1939)*, Kielce 2009, ss. 179. ISBN 978-83-7660-156-4.

Książka zawiera: wykaz skrótów, wstęp i dwie części: I. Struktura parafialna diecezji kieleckiej w latach 1918-1939, II. Duchowieństwo parafialne i obsada stanowisk parafialnych, zakończenie, bibliografię, spis tabel i aneks.

W pierwszej części przedstawiono rozwój sieci parafialnej w diecezji kieleckiej w latach 1918-1939 z uwzględnieniem kaplic i kościołów filialnych. Omówione zostały także ważniejsze zadania parafii w systemie zarządzania diecezją. Treścią drugiej części jest analiza obsady stanowisk proboszczów i wikariuszy parafialnych oraz próba uchwycenia zmiennych w czasie preferencji władzy diecezjalnej w tym zakresie.

Przedmiotem omawianej książki jest analiza przebiegu procesów dostosowawczych i modernizacyjnych jakie objęły wszystkie sfery życia kościelnego, jego struktury, działalność duszpasterską oraz wizję miejsca Kościoła w państwie i społeczeństwie w okresie II Rzeczypospolitej, na terenie diecezji kieleckiej. Zostało to omówione w dwóch istotnych obszarach, a mianowicie: organizacji wciąż najważniejszej struktury oddziaływania duszpasterskiego, jaką była sieć parafialna oraz jej obsada, która w znacznej mierze decydowała o możliwościach oddziaływania Kościoła, nie tylko na wiernych, ale na całe społeczeństwo i jego różnorakie struktury, w tym również polityczne.

Omawiana publikacja została napisana w oparciu o zachowane dokumenty w archiwach kościelnych i państwowych, dzięki którym Autor krok po kroku analizuje zachodzące zmiany w strukturze sieci parafialnej i jej obsady na terenie diecezji kieleckiej w okresie międzywojennym.

Arma terrarum et baronum. Studia heraldyczne, red. Wojciech Drelicharz, Kraków 2009, ss. 139 + fotografie, ISBN 978-83-61026-16-6.

Publikacja składa się z: przedmowy Wojciecha Drelicharza i trzech artykułów: Jakuba Rogulskiego, *Herb ziemi łwskiej*, Marcina Szymoniaka, *Program heraldyczny krąganków klasztoru bożogrobców miechowskich*, oraz Zuzanny Wrzecionek, *Program heraldyczno-sfragistyczny polichromii Jana Matejki w kościele Mariackim w Krakowie*.

Prezentowane w zbiorze studiów heraldycznych prace młodych krakowskich historyków dotyczą heraldyki polskiej czasów nowożytnych oraz epoki porobiorowej. Artykuł J. Rogulskiego dotyczy słabo dotychczas zbadanego i mało znanego herbu niewielkiej ziemi łwskiej stanowiącej część Mazowsza. Rozprawa M. Szymoniaka jest próbą odczytania treści jakie niesie zespół pięciu zworników, krąganku klasztoru bożogrobców w Miechowie, ozdobionych rzeźbionymi herbami. Trzeci artykuł Z. Wrzecionek jest poświęcony herbom i pieczęciom stanowiącym najważniejszą część dekoracji malarskiej kościoła Mariackiego w Krakowie.

Legends świętokrzyskie, red. Krzysztof Bracha, Kielce 2009, ss. 334 + fotografie, ISBN 978-83-7660-072-7.

Prezentowana publikacja jest pokłosiem konferencji zorganizowanej 23-24 października 2008 r. przez Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach oraz Instytut Historii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach. Otwiera ją przedmowa K. Bracha. Pierwszy blok tematyczny został zatytułowany: „Pojęcia naczelne i język”, z artykułami: M. Wierciński, *O pojęciach mitu, bajki i legendy w refleksji antropologicznej*; S. Cygan, *O języku ludowym w legendach świętokrzyskich*. Następny blok tematyczny został poświęcony: „Wokół Kielc i Łysca”, a nim: C. Jastrzębski, *Legenda o powstaniu Kielc*, M. Derwich, *Legenda o św. Emeryku. Geneza, autor i data powstania*, E. Gąssowska, *Mitologia Łysca*, K. Bracha, *Podanie o trzech bożkach na Łyscu*, E. Szot-Radzińska, *Świętokrzyskie gadki o diable i czarownicy jako źródło etnograficzne do badań ludowej wizji świata*. Trzeci blok to: „Zbójnictwo świętokrzyskie”: a w nim następujące publikacje: W. Kalwat, *Wokół legendy o zbójcu Kaku*, M. Rak, *Świętokrzyska redakcja legendy o zbójcu Madeju*. Ostatni blok tematyczny został zatytułowany: „Cykle lokalne”, z następującymi artykułami: L. Gawlik, *Góra zwana Perzową. Szkic o genezie i funkcjonowaniu ludowego ośrodka kultowego w legendach i podaniach świętokrzyskich*, Cz. Hadamik, *Archeologia a legendy checińskie*, P. Kardys, *Legenda o Wisławie Pięknym z Wiślicy – świadectwo małopolskiej epoki rycerskiej w świetle historiografii*, Sz. Orzechowski, *Mityczny świat Doliny Wilkowskiej*, T. Giergiel, *Wątki tatarskie w legendach sandomierskich – geneza i funkcjonowanie*. Całość zamyka wykaz ilustracji i indeks.

Materiały prezentowane w publikacji to rezultat pionierskiej inicjatywy w tej mierze i próba wyniesienia tematyki z zupełnego cienia i zaniechań, a także zachęta do dalszych pogłębianych badań.

oprac. Ryszard Skrzyniarz

SPIS TREŚCI CONTENTS

STUDIA I MATERIAŁY

Ks. Tadeusz Bratkowski: Antyfonarz De tempore MS 1-4 z klasztoru benedyktynek w Staniątkach	5
Antiphonary De tempore MS 1-4 from Benedictine nunnery in Staniątki	
Maria Dębowska, Daniel Kiper: Co znaleziono we Włodzimierzu Wołyńskim w 1920 roku? Raport Bronisława Gembarzewskiego z poszukiwań regaliów	69
What was found in Włodzimierz Wołyński in 1920? Bronisław Gembarzewski's Report on the Search for Regalia (Summary)	86
Krzysztof Haptaś: Miejsce urodzenia biskupa przemyskiego Michała Tomasza Wincentego Korczyńskiego (1784-1839)	87
The Place of Birth of Michał Tomasz Wincenty Korczyński, the bishop of Przemyśl (1784-1839)	
Ks. Jarosław R. Marczewski: Ad duos illustres appendix: córki szlacheckie Kasprowi Niesieckiemu i Adamowi Bonieckiemu nieznanne	91
Ad duos illustres appendix: Noblemen's daughters to Kasper Niesiecki and Adam Boniecki unknown (Summary)	108
Jolanta M. Marszałska: Próby odzyskania klasztoru cysterskiego w Wistyczach podejmowane przez opata szczyrzyckiego Teodora Magierę w latach 1927-1935	109
Attempts to regain a Cisterian monastery in Wistyczce made by the abbot of Szczrzyzyc, Teodor Magiera, in the years 1927-1935	
Hubert Mazur: Źródła do dziejów checińskich kościołów w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach	119
Sources for the history of churches in Chęciny in the collection of the State Archive in Kielce	
Dariusz Milewski: Pierwsze lata Archiwum Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – organizacja i funkcjonowanie	153
The first years of the Archive of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw – organization and functioning (Summary)	161

S. Elżbieta Oszejka: Konserwacja rękopisu Mszał z Kraśnika (ok. 1400), inkunabułów i starodruków z Biblioteki Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie	163
The conservation of the manuscript Mass book from Kraśnik (about 1400), incunabula and antique books from the Library of the Metropolitan Seminary in Lublin	
Krzysztof R. Prokop: Polonica w katalogu obsady biskupstw tytularnych XVII-XIX w. z Archivio Segreto Vaticano (ASV)	175
Polonica in the catalogue of the appointments of titular bishops in the 17 th -19 th century from in Archivio Segreto Vaticano (ASV)	
Krzysztof R. Prokop: Polonica z drugiej połowy XVII oraz z XVIII i XIX w. w zbiorze Iuramenta fidelitatis et professionis fidei w Archivio Segreto Vaticano (ASV)	211
Polonica from the second half of the 17th and from the 18th and 19th centuries in the collection of Iuramenta fidelitatis et professionis fidei in Archivio Segreto Vaticano (ASV)	
Marta Rzepecka: Archiwum kapituły i parafii Opatów	259
The Chapter and Parish Archive in Opatów (Summary)	277
Urszula Szymańska: Kopia czy oryginał. Problemy współczesnej biblioteki	279
Copy or original. Problems of the modern library	
Ks. Józef Szymański: Relacje ks. M. Szwabińskiego z 1927 roku o sytuacji wychodźstwa polskiego w okręgu Liege (Belgia)	291
Rev. M. Szwabiński's accounts of the Polish emigration in the district Liege (Belgium) from 1927	
Bartosz Walicki: Powstanie i działalność trzeciego zakonu św. Franciszka z Asyżu w Sokołowie Małopolskim do roku 1939	301
The foundation and activity of the Third Order of St Francis in Sokołów Małopolski to 1939 (Summary)	317

RECENZJE I INFORMACJE

Artur Hamryszczak: Konferencja naukowa: Między teorią a praktyką. Ochrona zbiorów w małych bibliotekach i archiwach. Cieszyn 3-5 maja 2010 r.	319
Academic conference: Between theory and practice. The preservation of collections in small libraries and archives. Cieszyn, 3-5 May 2010	
Waldemar Graczyk [Recenzja]: Benignus Józef Wanat, <i>Klasztor karmelitów bosych w Berdyczowie na Ukrainie. Studium monograficzne</i> , Kraków 2007	325
Ks. Jarosław Marczewski [Recenzja]: <i>The Impact of the European Reformation: Princes, Clergy and People</i> [Wpływ europejskiej refor-	

macji: książęta, duchowieństwo, lud], red. B. Heal, O. P. Grell, Ashgate Publishing Group, Aldershot 2008	329
Jolanta Marszałska [Recenzja]: Joanna Szady, <i>Księgozbiory parafialne w prepozyturze wiślickiej w II połowie XVIII wieku</i> , Lublin, Towarzystwo Naukowe KUL 2008	335
Krzysztof R. Prokop [Recenzja]: <i>Słownik polskich teologów katolickich</i> , t. 9 – 1994-2003 (A-Z), pod red. Józefa Mandziuka, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2006	339
Edgar Sukiennik [Recenzja]: Wioletta Zawitkowska, <i>W służbie pierwszych Jagiellonów. Życie i działalność kanclerza Jana Taszki Koniecpolskiego</i> , Kraków 2005	345
Ks. Edward Walewander [Recenzja]: <i>Faszination Astronomie – eine Spurensuche in der Melker Stiftsbibliothek</i> , red. G. Glaßner OSB, Melk 2009	353

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY

Przeгляд bibliograficzny, oprac. Artur Hamryszczak, Daniel Kiper, Ryszard Skrzyniarz	355
--	-----